

Romanços d'hivern

*Roda el temps i esdevenen
teranyines i etapes
d'amor i fets estèrils.
Però tenim un bleix
que respira orgull íntim,
avivant l'immanent
estat just de la gràcia.*

Joan Valls

Estem a febrer. Sobre l'ordinador observe allò de monotonia de neu darrere els cristalls. Una neu calmada i constant, d'aquelles que s'obrin pas pel cel i acaronen l'ambient amb bellesa i amb gelor. L'arbre nu que hi ha al davant la finestra, guaita els cops amb els braços oberts i deixa que en ell reposen com una simbiosi de vida. La neu desapareixerà però deixarà en herència una humitat enriquidora per a unes branques orfes de fulles que esperen donar fruit en la propera primavera.

Encara no me n'he penedit de parlar de la música dels Moros i Cristians. I dic encara, doncs he viscut circumstàncies un tant peculiars que podien ser més que suficients per no insistir en el tema. Però com que hi ha qui gosa convidar-me per escriure'n alguna cosa, de vegades sent la necessitat de poder compartir algunes reflexions que de tant en tant em faig sense més pretensió que intentar analitzar allò que ens envolta i que acceptem sense més. Digueu-me escèptic si voleu però no ho puc evitar. Obrir els ulls en aquestes terres i estimar el lloc on he nascut és un bagatge ben valuós que portaré sempre al damunt, vaja on vaja i faça el que faça. M'agrada veure els carrers del meu poble plens de gent que vibra amb la Festa, rostres que evidencien emocions sinceres sota la màgica presència d'uns sons inoblidables. I any rere any es repeteix la catarsi col·lectiva com un ritu ancestral que es renova amb el temps. Cada any la mateixa Festa, cada any diferent, en cada poble distinta. No es poden posar cerques al camp, cada societat per menuda que siga té una manera d'expressar-se i això no es pot amagar. Així ha ser i hem de lluitar per que així siga. A uns llocs hi ha filaes, a altres comparses, les quals es reuneixen en masets o en kábiles, surten al carrer en esquadres o batallons, porten un cap d'esquadra o un formador (de vegades en son dos), dediquen les Festes a Sant Bertomeu, Sant Hipòlit, Sant Blai, Sant Jordi, el Crist de l'Angoixa o de la Suor, la Verge dels Desemparats, la de les Virtuts, la de Loreto, la de les Injúries o simplement al poble,... La Festa esdevé un gran calaix on tenen cabuda milers de formes de gaudir-la i cap és l'original ni cap és més correcta que una altra. Sols el respecte per allò que hem heretat i el compromís per deixar-ho a aquells que ens succeiran pot ser el segell que ens atorgue la dignitat d'allò que fem.

Des del seu origen moralitzant a l'Edat Mitjana, les cerimònies de dansa antigues entre Moros i Cristians van sofrir una evolució ben marcada per els esdeveniments històrics. Les Guerres de Germanies, les Guerres Carlines o la Guerra del Francès, deixaren la seua petjada als dos bàndols en lluita. Així trobem comparses o filaes com ara els Estudiants, els Contrabandistes o Andalusos, els Maseros o Llauradors, els Mosqueters, els Garibaldinos de Sax, els Españaletos o el Tercio de Zuavos a Bocairent, la Caballeria Ministerial de Cocentaina, etc. Totes aquestes formacions i moltes altres més de vegades s'han qualificat d'anacròniques, ja que no corresponen a l'època medieval, a la qual, segons diuen, representa la Festa. Però menys mal que són anacròniques, gràcies a Deu, a Sant Jordi o a Sant Sebastià, la Festa no recorda ni és bressol de lluites. Seria totalment menyspreable festejar el triomf en una guerra. A les guerres tots els que hi participen son perdedors. Potser amb la Festa recordem uns fets i com aquests han anat marcant la cultura i la identitat dels nostres pobles, però amb llibertat, sense lligasses historicistes més enllà

de les tradicions de cada lloc. Als nostres dies la Festa necessita d'una bona nevada, com la que cau mentre escric l'article. Una nevada que ens lleve el màntol d'antigor i que ens obriga els ulls cap a una realitat social de la Festa més acurada.

Sortim al carrer en una entrada com a espectadors, festers o músics i assistim a diferents situacions, si més no, curioses. Encara veiem discriminacions per sexe en alguns pobles. En certs llocs la Festa perd identitat quan s'intenta imitar la del poble del costat: s'inventen pregons, himnes de festa i actes aliens a la pròpia tradició, en lloc de recuperar els costums que s'han perdut. Escoltem atemptats artístics en grups de músics impossibles (uns per pocs membres i altres per massa) interpretant uns sons damunt altres sense cap sentit, més preocupats de seguir els esnobismes auditius que en respectar una partitura, que al cap i a la fi, és una obra d'art. Si plou, el músic ha de seguir tocant, doncs si no es així, es poden escoltar fins i tot insults cap aquells que generosament ens regalen els seus sons. "Per això cobren!!". Mai hi haurà prou diners per comprar la dignitat d'algú i menys si aquest és un home o una dona que treballen amb un instrument musical. Cal que mirem al músic com alguna cosa més que un bufó medieval. I convé que els músics sàpiguen enllestir la seua tasca amb coherència tot respectant la música per damunt de tot i de tots.

Però d'una altra banda, pel fet de ser músic i de tant en tant, dedicar-me a fer música per als Moros i Cristians, he pogut gaudir de moments únics de la Festa que amague gelosament al meu cor: el sol vergonyós de la primera diana a Muro, l'entrada de Sant Blai a la plaça de Bocairent, la diana d'Alcoi, l'entrada pel Passeig del Comtat a Cocentaina, l'entrada de bandes d'Ontinyent, la d'Albaida o la de Banyeres, la plaça de Xixona atapeïda de gent mentre la banda del poble fa el seu passacarrer, el desembarc de La Vila, el desfilar dels Pacos de Mutxamel, l'aroma inoblidable a alfàbega en les dianes de Villena, el dolçainer obrint pas a Callosa d'En Sarrià o a Beneixama, la interpretació del pasdoble Idella com a preludi de la Festa a Elda,... Recorde llàgrimes de felicitat en els ulls d'alguns festers que han sucumbit al poder encisador d'una Marxa del Centenari, d'un Mi Barcelona o d'un Apòstol Poeta. He vist a gent del públic enfervorida en aplaudiments mentre sonava La Penya el Frare, Tarde de Abril o El barranc del Sinc. I això és el més gran de la Festa, que la seua música sap captivar les ànimes de molta gent. Que sap apropar-la a un mon d'emocions, records, nostàlgies i tendreses que la fan única, mentre alguns continuen cercant la quadratura del cercle. L'hedonisme naix de la llibertat i del respecte, del sentir-se poble, de mantenir un compromís coherent amb el passat i construir-ne un futur que es desitja millor. Tancar el ulls, escoltar un trio d'un bon pasdoble i deixar-te portar amb la senzillesa del seu conreu.

Continua la neu, ja es a boqueta nit i cal concloure aquestos romanços. Estic escoltant un pasdoble de Blanquer, Julio Pastor, un exemple d'amor i de compromís amb la música. El paisatge està ben blanc, com ple de puresa. Suppose que farà molt de fred al carrer. Els majors diuen que amb la neu tot es neteja; tant de bo quan escampe la boira nous vents de trellat ens envolten la Festa.

José Rafael Pascual-Vilaplana
28 de febrer de 2005

(Aquest article ha estat publicat en la Revista de Festes de Moros i Cristians de Mutxamel 2005).